

Polar teachers in Oslo

Arjan van der Star

Artikel

Het gaat slecht met de polen. En dan heb ik het niet over de inwoners van Polen, maar over de polaire gebieden, de regio's aan de Noordpool en Zuidpool. Deze kwetsbare "deksels" van onze planeet hebben een globaal effect op het klimaat en daarom stonden zij in het middelpunt van de wetenschappelijke belangstelling tijdens het Internationaal Pooljaar (IPY) van 2007. Dat programma zette wereldwijd talloze initiatieven in gang; vooral expedities en boorcampagnes. De resultaten van dit uitgebreide programma werden van 8 t/m 12 juni 2010 gepresenteerd op het IPY-OSC, het Oslo Science Conference. Dit was de afsluiter van het IPY en meteen de grootste poolconferentie ooit: 2400 deelnemers uit 63 landen kwamen naar Oslo. Dat kan zeker tellen qua CO2-bijdrage.

Arjan van der Star, als goede vriend van de hoofdredacteur en tevens AEG lid, aan de haven van Oslo. Bron: Arjan van der Star.

Vanuit de International Polar Foundation in Brussel werd ik benaderd om deel te nemen aan deze conferentie. Ik geef een cursus Arctica en Antarctica aan mijn studenten van de lerarenopleiding aardrijkskunde (GROEP T Leuven Education College) en daarom kon ik deelnemen aan de OSC én aan de daaraan voorafgaande Polar Teacher Conference (5 t/m7 juni 2010). Het IPY hechtte veel belang aan "education & outreach" en de organisatie van de conferentie wilde heel graag poolleerkrachten in contact brengen met poolwetenschappers. Een concept dat zeker een Belgische toepassing verdient.

Leerkrachten Wim Buggenhout (Londerzeel) en Alex Baiverlin (Pepinster) en mezelf vertegenwoordigden de Belgische onderwijswereld op beide conferenties. We deelden een kamer in het Cochs Pensjonat, vlakbij het koninklijk paleis. Elke ochtend om 7u schoven we aan de ontbijttafel van Kafe Caffè, genoten we van de passerende Noorse blondines (gemiddeld 1 per 2 minuten) en daarna wandelden we naar de universiteit van Oslo voor de Polar Teacher Conference. Samen met een 120-tal leerkrachten van over de hele wereld volgden we de inspirerende lezingen en namen we deel aan workshops. We ontvingen allemaal het Polar Resource Book, met talloze informatiebronnen en experimenten om poolwetenschappers in de klas te brengen.

En we maakten kennis met gelijkgestemden van over de hele wereld. Het is bizar en motiverend tegelijk om met iemand van Tasmanië en Alaska te praten over lessen aardrijkskunde in België.

Er werd culinair goed voor ons gezorgd. Het etentje van de kennismakingsavond leverde al meteen een foto op van "Team Belgium" op de website van de conferentie (www.ipy-osc.no). De andere sociale activiteiten tijdens de conferentieweek waren bedoeld om leerkrachten in contact te brengen met wetenschappers. Dat lukte niet altijd, omdat niet alle wetenschappers van dat concept op de hoogte waren gebracht. Ook zien veel wetenschappers niet meteen het nut in van kennismaken met leerkrachten. Zo leerden we dat veel wetenschappers toch eens gewezen moet worden op het belang van wetenschapsonderwijs; voor ons maar ook voor hen.

Vanaf 8 juni mochten we deelnemen aan de Oslo Science Conference. Wetenschappers droegen enkel een blauwe pas, leerkrachten droegen een blauwe en een witte pas. Met een gesponsord 7-daags ticket namen we elke dag de trein naar Lillestrøm, 20 minuutjes rijden ten oosten van Oslo. Het openbaar vervoer in Oslo is fantastisch geregeld. Er rijden overal trams, er staan veel bomen en je vindt op verschillende plaatsen in de stad afhaalpunten voor witte fietsen. Vlakbij het station van Lillestrøm lag het Conference Center, een megagroot modern complex, volledig ingericht in het teken van de polen. Overigens waren alle gebouwen en straten in Oslo erg netjes en perfect in orde. Het is goed te zien waar de opbrengsten van het aardgas naartoe gaan.

In het conferentiecentrum gonsde het van de creativiteit en er heerste een goede sfeer. In het begin was het wel even wennen en je weg zoeken. Op de plattegrond leek het niet zo groot, maar in de realiteit wandelde je minutenlang van de ene naar de andere zaal om de lezingen te volgen. De openingsceremonie werd ingeleid door kroonprins Haakon en afgesloten door prins Albert van Monaco. Ook de Russische wetenschapper/politicus die een Russische vlag plantte op de Lomonosov Ridge op de bodem van de Arctische zee, gaf een olijke speech. Na de dagelijkse plenaire lezingen verspreidden we ons over het conferentiecentrum. Elke lezing duurde strikt een kwartier en er was tijd voor soms maar twee vragen. De thema's van de lezingen waren erg divers: permafrost, paleoklimaat, ijsboorkernen, zee-ijs, waterchemie, Inuitgemeenschappen, ... Uiteraard kwam ook de ruimtevaart aan bod, met o.a. Cryosat. Op de PC-eilanden kon ik mijn collega's in Leuven berichten zenden. Het cola-automat werd na twee dagen helaas vergrendeld omdat het cafeteria te weinig winst boekte.

Wetenschappers zijn in één bepaald studiedomein geïnteresseerd (soms iets té gespecialiseerd) en weten dus gemakkelijk een lezing te kiezen uit het grote aanbod. Leerkrachten zijn in zeer veel studiedomeinen geïnteresseerd en kunnen (of willen) dus eigenlijk niet kiezen. Sommige lezers konden bovendien een opleiding presentatietechnieken gebruiken! Maar het was erg interessant om de meest recente informatie te vernemen over de polen en het poolonderzoek. Dat was soms ook deprimerend: het zee-ijs verdwijnt steeds sneller, de temperaturen stijgen sneller en alle landen van de Arctic Council bereiden zich voor op de ontginning van het noordpoolgebied. Terwijl wij in België dus nog zielig doen over verdrinkende ijsberen, worden er in het Arctisch gebied al speciale schepen, reglementen en handelsroutes ontworpen voor de ontginning van het zeegebied dat zal vrijkomen als het zee-ijs verdwijnt...

Op sommige dagen waren er postersessies voorzien. In de wandelgangen en bij de posters kun je veel gemakkelijker contact leggen met wetenschappers. Ik heb gesprekken gevoerd met verschillende specialisten en prints van vele posters verzameld. In dezelfde hal stonden een aantal infostanden, zoals van ESA en NASA en een aantal poolgerelateerde bedrijven. Erg stoer, die Arctic Trucks om op IJsland rond te rijden! Hier verzamelden we talloze boeken, artikels, posters en gadgets. Tussendoor genoten we van zalmrolletjes en wijn. Een beperkt overzicht van het materiaal dat ik naar België terug meenam: 18 boeken, 41 brochures, 15 posters, 83 posterprints, 7 CD-roms, 2 DVD's, Plus een zakje as van de Eyjafjallajökull. En een heleboel verhalen. En minstens evenveel ideeën.

Ook de leerkrachten moesten een poster presenteren. De mijne handelde over de Belgische input in de exploratie van Antarctica. Vanaf Mercator (16de eeuw) via Adrien De Gerlache (1897) en Gaston De Gerlache (1958) naar ons huidige onderzoeksstation Princess Elisabeth. Ik legde verbanden met Noorwegen: hun nationale held Roald Amundsen nam immers deel aan de eerste Belgische Antarctische Expeditie en heeft daar vast

ervaring opgedaan voor zijn latere poolreizen. Vooral Engelse en Amerikaanse bezoekers waren aangenaam verrast, aangezien de Belgische poolgeschiedenis zelden vermeld wordt in naslagwerken over poolexpedities.

Oh ja, we kregen niet enkel zalm of knäckebröd voorgeschoteld. Ik heb er geproefd van gedroogd kariboevlees, elandvlees (worsten op de barbecue) en rendiervlees. Dat laatste werd door enkele Saami-vrouwen bereid tijdens een educatieve workshop. Bloed en ingewanden van een rendier werden in rendiermagen gestopt (een rendier heeft 4 magen). Die werden gekookt en vervolgens opengesneden. De stank was niet te harden maar iedereen heeft ervan geproefd. Het smaakt nergens naar. Voor de Saami is smaak echter niet belangrijk, maar wel hoeveel proteïnen en vitaminen het gerecht bevat, om op het poolijs te overleven. Ook Roald Amundsen beseftte dit. Als je ooit in Oslo komt, bezoek dan zeker het Fram Museum. Het ligt aan de overkant van de haven, gemakkelijk bereikbaar met een ferry. Voor ons werd daar de barbecue georganiseerd (600 aanwezigen!) en het museum bleef de hele avond open. In feite is het gewoon een dak boven de Fram, het expeditiechip van Roald Amundsen. Je kunt op het dek wandelen en ook onderin de kajuiten bezoeken. Je ruikt de geschiedenis en waant je heel even 100 jaar terug in de tijd. Overal liggen spullen uitgesteld, wetenschappelijke instrumenten, opgezette ijsberen, een haarlok van Amundsen, ... En je koopt hier boeken over de eerste Belgische Antarctische expeditie, die je in ons land niet eens kunt verkrijgen.

Het was vermoeiend, maar zo'n intensieve onderdompeling tijdens een (grote) wetenschappelijke conferentie kan ik elke leerkracht aanraden. Ik heb mijn kennis over de poolwetenschappen kunnen bijtanken. Er zijn verschillende subsidieprogramma's die een educatieve reis naar het buitenland ondersteunen. En misschien kan dit nog een argument zijn: wetenschappers blijven hangen in steeds meer onderzoek en nog verdere specialisatie. Leerkrachten zetten echter de volgende stap: het bewust maken van het publiek. Via educatie en sensibilisatie moeten we jongeren op de hoogte brengen van de problemen die de polen kennen en nog zullen ondergaan. Voor "polar teachers" werd door ons speciaal een Facebookgroep opgericht. En we ijveren voor een educatief luik aan de geplande poolconferentie in Montreal in 2012. In eigen land hopen Wim, Alex en ik samen met de International Polar Foundation een aantal activiteiten voor leerkrachten te organiseren. De schoolwedstrijd Polar Quest is alvast een eerste initiatief waar we aan meewerken.